

Uredništvo i uprava
ZAGREB MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Uredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Beogradska ul. 22.

ISTRA

Narod, koji se odreće ma i jedne
stope krvi i znojem otaca svo-
jih natopljene zemlje nije dosto-
jan da se nazivlje narodom

Autonomija Podkarpatske Rusije

Dnevne novine su pred nekoliko dana objavile vijest, da je mađarski parlament prihvatio zakonsku osnovu o osnivanju autonomnoga vojvodstva Podkarpatske Rusije.

Tekst ovog zakonskog predloga još nije objavljen, ali se međutim naglašuje, da se zamišlja što šira autonomija, koja bi omogućila potpuno slobodan kulturni razvoj dok bi Podkarpatska Rusija još i dalje ostala u tijesnoj vezi s Mađarskom. U budimpeštanskim diplomatskim krugovima su uvjereni, da je ova iznenađujuća odluka došla na pobudu Berlina, koji bi želio da Mađarska učini sve, kako ne bi dala Sovjetskoj Rusiji povod za bilo kakovu intervenciju. Priznanjem autonomije Mađarska će oduzeti sovjetskoj propagandi argumenat, koji bi bio povoljan za njezinu akciju.

Ta je pretpostavka o motivima, koji su naveli mađarsku vladu na taj korak svakako najvjerojatnija, ako se ima u vidu momenat, kad je kod Mađara sazrela ideja o podjeljivanju autonomnoga položaja Podkarpatskoj Rusiji.

Više je naime nego frapantna koincidencija između proširenja sovjetskog teritorija na račun Rumunjske, pripojenjem Besarabije i sjeverne Bukovine. Sovjetsko-mađarska granica do koje je došlo propašću Poljske time je proširena, a sovjetski pritisak na malog susjeda pojačan. U vrijeme kad tako brzo sazrijeva mnogo veće i zamašnije odluke, koje gotovo preko noći postaju stvarnost nije daleko nikačno čudo da je i Mađarska odlučila da podjeljivanjem autonomije sama riješi — ili barem pokuša riješiti — jedan problem, koji bi, ako ona to ne učini mogao naći eventualno drugo, Mađarima manje povoljno rješenje.

Tu je tendenciju Mađarska pokazala već onoga časa, kad je — nakon propasti Poljske postala susjed Sovjetske unije. Ako ju je kasnije napustila, bilo je to očito zato, jer je sovjetska Unija svoju vanjskopolitičku akciju bila uputila prema baltičkim državama i Finskoj. Kad je tako završila svoju ekspanziju i okrenula se prema jugoistoku bilo je jasno, da tim časom dolaze u prvi red ona pitanja, koja su u tom sektoru čekala na svoje rješenje. Brzina, kojom je riješeno pitanje Besarabije i Bukovine, djelovala je u Budimpešti kao opomena. Čiji smisao nije bilo teško shvatiti.

Preostaje da se vidi kolika će biti ta autonomija i koliko će ona zadovoljiti pučanstvo podkarpatske Rusije, a najvažnije je pitanje, koliko će s njome biti zadovoljna Sovjetska Unija. Na ta pitanja dati će odgovor daljnji razvoj događaja.

Još je jedna važna stvar, koja iskrsava u vezi s davanjem autonomije Podkarpatskoj Rusiji, a to je pitanje postupka prema drugim manjinama, od kojih su naročito važne njemačka i slovačka. Interesantno je naime da je položaj Podkarpatske Rusije riješen zasebno, a ne u sklopu općeg manjinskog problema, koji problem igra važnu ulogu s obzirom na mađarske manjine u susjednim državama. Poznato je na pr. da su Slovaci napose nezadovoljni s mađarskim postupkom prema slovačkoj narodnoj skupini, pa da je to sporno pitanje znalo poprimiti i prilično akutnu formu. A s druge strane i njemačka manjina želi da se popravi njen položaj, kojim nisu ni u Berlinu zadovoljni, što dolazi do izražaja i u njemačkom novinstvu, istina u blagoj formi zbog vanjskopolitičke povezanosti, ali ipak dovoljno jasno.

To se neki dan vidjelo u pisanju »Völkischer Beobachter«, koji se u jednom svom dopisu iz Budimpešte osvrnuo na slučaj sa narodnim zastupnicima Hubayem i Vago-om. Oba predstavnika stranke strelastih križeva — koja je veoma blizu po svom programu nacionalsocijalizmu isključiva su naime iz mađarskog parlamenta radi svog projekta statuta, o narodnim manjinama u Mađarskoj. Taj je projekt kvalificiran kao štetan po mađarske nacionalne interese u tolikoj mjeri, da su mađarska vlada i parlament smatrali potrebnim primijeniti na predlažaću kaznu isključenja iz parlamenta.

»Völkischer Beobachter« označio je to »mučnim događajem«, te je dodao da narodnosne grupe u Mađarskoj gledaju u svoj daljnji razvoj s pouzdanjem i da im je u stvari sasvim svejedno, tko ispunjava njihove zahtjeve, jedino da je izvan svake dvojbe, da će oni morati biti ispunjeni.

Na temelju svega može se zaključiti da će Mađarska potaknuta na to, razumije se, vanjskim okolnostima nastojati riješiti i pitanje ostalih manjina, naročito pitanje njemačke a potom i slovačke narodne grupe — o čemu je bilo sigurno govora u Salzburgu, budući da je to pitanje od velike važnosti u kompleksu problema srednje i jugoistočne Evrope, koji se počinju riješavati, jer je to u interesu samih velikih sila.

TJEDAN MEDJUNARODNE POLITIKE

OD SALZBURGA DO RIMA

Naša štampa kao i štampa ostalih evropskih država još se uvijek bavi odjecima i komentarima salzburških i rimskih pregovora, koji su jasno pokazali, kako je rješavanje problema podunavske i jugoistočne Evrope ušlo u aktuelnu fazu. Put naprije rumunjskih, a zatim bugarskih i slovačkih državnika u Salzburg, a zatim vijećanje između rumunjskih državnika s talijanskim u Rimu upućuje na to, da su na tapetu bila pitanja, koja u prvom redu interesiraju te države, njihov međusobni odnos, a potom vjerojatno i odnos prema drugim državama, koje nisu bile zastupane na tim pregovorima.

Glavna tema razgovora u Salzburgu i Rimu bilo je pitanje teritorijalnih revizija, u centru kojih se nalazi Rumunjska, ali je sigurno bilo razgovora i o drugim pitanjima, koja se ne tiču samo neposrednih odnosa Slovačke, Mađarske, Rumunjske i Bugarske, već spadaju u širi sklop interesa, koji se direktno tiču sila osovine u političkom, pa zacieli i vojničkom pogledu. A kako su danas i unutrašnja politička pitanja u najužoj vezi s općim političkim smjernicama i položajem neke države ne će se pogriješiti ako se kaže, da je i unutrašnji politički položaj bio predmet spomenutih vijećanja.

To vrijedi sigurno u prvom redu za Slovačku, gdje je neposredno nakon Salzburga došlo do promjene vlade, iz koje je ispao dosadani ministar vanjskih poslova Durčansky, čiji je resor preuzeo pretsjednik vlade Tuka, a u koju je ušao Šanjo Mach kao ministar unutrašnjih poslova, mlad i ambiciozan političar, koji je neko vrijeme politički mirovao.

Neki su barem u početku, htjeli vidjeti u salzburškim vijećanjima tendenciju sila osovine, da se od Slovačke, Mađarske, Bugarske i Rumunjske stvori blok država koje će pod zaštitom Njemačke i Italije, tvoriti neku vrst barijere prema sovjetskoj Rusiji. Bit će to samo djelomično istina, naime u toliko, da je Njemačkoj odnosno silama osovine, bilo stalo do toga, da uredjenjem spornih pitanja između spomenutih država, sve njih zadrži u sferi svojih interesa, i da im ne dadu povoda, da se za rješenje svojih pitanja obrate pojedinačno na drugu stranu, naime na sovjetsku uniju.

Kako tih spornih pitanja između Rumunjske i Bugarske, Rumunjske i Mađarske, pa Mađarske i Slovačke imade dovoljno, jasno je da je posao oko izmirenja tih suprotnih gledišta i uskladenja tako oprečnih interesa kompliciran i veoma delikatan. Lako bi bilo zadovoljiti jednu stranu, ali ovdje vidimo, da je cilj mnogo složeniji, da treba naći platformu, koja će biti prihvatljiva za sve zainteresirane strane.

Kod gledanja na taj problem ne valja zaboraviti, da je silama osovine sve dotle dok nije pala odluka u pogledu Engleske osobito stalo da na Balkanu i u Podunavlju vlada mir. To je napose stalo Njemačkoj ne samo iz vojničkih razloga, nego isto tako zbog gospodarskih interesa. Zato je razumljivo, ako se Njemačka u želji da se uredi odnosi u Podunavlju i na Balkanu rukovodi principom taktičnosti prema svima partnerima podjednako.

BRETONCI USTVARJAJU SVOJU DRŽAVU

BRETONIJA — NOVA DRŽAVA NA SEVERO-ZAPADU FRANCIJE

Dne 27. t. m. je angleška agencija Reuter objavila vest iz Londona, da je bretonski narodni svet sklenul razglasiti Bretoniju za samostojno državo. Po teji vesti bi se razglasile te samostojne države na francoskom teritoriju imela izvršiti ob ugodni politični prilici.

Ob istem času so listi prinesli poročilo iz glavnega bretonskega lista »L'Heure Bretonne«, ki izhaja v Rennesu, glavnem mestu Bretonije naslednje vesti:

Nemške oblasti so priznale samostojni obstoj Bretonije. Da bi popravili krivico, ki jo je Bretonija trpela pod francosko upravo skozi 150 let, so ustanovile posebno bretonsko oblast in ji postavile na čelo posebnega guvernerja Weyerja, ki se je nastanil v poslopju bivše prefektore v Rennesu. Bretonski narodni odbor je izdal sledečo deklaracijo:

1. Bretonski odbor izjavlja v imenu vsega bretonskega naroda, da položaj Bretonije po vojni ne bo več pod nozikom pogojem isti kot je bil dosedaj. Režim, ki je Bretonce tlačil, je za vedno izginil.

2. Bretonski narodni odbor bo ob določenem času proglasil Bretonijo za

Kad se na stvar tako gleda onda postaje razumljivo i to, da Njemačka za sada ne će da diktira uvjete sporazuma između interesiranih država, već želi prepustiti rješenje — u okviru općih sugestija i principa, što ih je iznijela u Salzburgu — samim tim državama, a s time naravno i odgovornost. U koliko ne bi došlo do želienoga sporazuma, preostala bi arbitraža, pa bi Rim i Berlin sigurno našli brzo rješenje kao što su ga našli i u Beču, kad je trebalo urediti pitanje razgraničenja između Mađarske i Slovačke.

Između tih država poglavlie o teritorijalnim revizijama sigurno je zaključeno, ali ostaje da se riješi pitanje manjina, na čemu su naročito Slovaci zainteresirani.

Manjinsko pitanje spojeno s teritorijalnom revizijom pretstavlja srž spora između Rumunjske i Mađarske, i tu će sigurno biti teže naći sporazumno rješenje. Mađari traže mnogo. Rumunji nudjaju za Mađare premalo — tako bi se moglo kratko i jednostavno definirati bit spora. Kako će se urediti konačno i to pitanje ne može se još reći, ali je svakako značajno, da je njemačko gledište, koje je i te kako mierodavno i odlučno bliže rumunjskoj tezi nego mađarskoj. Njemačka ne taji da su mađarski zahtjevi opravdani, ali samo djelomično, dok odlučno zabacuje, da bi se to pitanje imalo riješavati na principu ideje Sv. Stjepana, t. j. da bi Rumunjska morala vratiti sve one zemlje, koje su prije rata bile sastavni dio Ugarske kraljevine. Time se to pitanje, vele Nijemci, ne bi riješilo, jer bi istodobno iskrslo novo pitanje samo u drugom obliku, a to nije cilj Hitlerove politike, koja teži za pravednim, prema tome i trajnim rješenjima.

Razlika između rumunjskoga i mađarskoga stanovišta je velika, to se naglašuje osobito u Rimu, pa ako ne dodje u određenom roku do sporazuma nakon izravnih pregovora između Budimpešte i Bukarešta, novine vele, da bi Njemačka i Italija donijele same odluku polovicom septembra.

Kako je sigurno da nova granica ne će sasvim riješiti pitanje narodnosnih grupa, to se već sada govori, da će se manjine, koje ostanu s onu stranu stare granice zamijeniti, pa bi se ponovio slučaj Južnoga Tirola, slučaj Besarabije, Litve itd., gdje je došlo do masovnoga seljenja manjina u njihove matične države.

Rumunjsko-bugarski spor je mnogo lakše naravi. Čini se da će se pitanje Dobruđe riješiti otstupanjem njenoga južnoga dijela Bugarskoj, koja bi — tako se isticalo u nekim listovima — dobila još neke kompenzacije na svojim južnim granicama i u vezi sa izlazom na Egejsko more.

Salzburg i Rim nisu, može se dakle reći, donijeli nikakvih konkretnih odluka, već je njihovo značenje u sugestijama i principima u okviru kojih bi imala uslijediti rješenja, postignuta između samih zainteresiranih država. Značenje je još u tome, što su sile osovine jasno pokazale da su one u prvom redu ako možda ne i jedine zvane, da određuju smjernice, kojima će se kretati daljnji razvoj na Balkanu i u Podunavlju.

No time nije naravno iscrpljen u potpunosti problem budućega uredjenja Balkana, već samo djelomično.

MANJINSKI PREGLED

Dr. MAČEK DEPUTACIJI SLAVONSKIH NIJEMACA

»Slavonischer Volksbote«, glasilo slavonjskih Nijemaca piše, da je jedna njemačka deputacija na čelu s Branimirom Altgayerom sudjelovala u Zagrebu na proslavi rođendana i imendana dra Mačeka. Dr. Maček je primio vrlo srdačno delegaciju u subotu 20. VII. u svome stanu. Odgovarajući na čestitku Altgayerovu dr. Maček je — veli se u »S. V.« — rekao da su države čovječja tvorba, a narodi djelo Boga, te da svaki narod mora čuvati svoj jezik, svoju kulturu, svoje običaje, i navike, svoju unutrašnju osebnost, bilo da živi u vlastitoj ili u drugoj državi. On jamči, da Nijemci u Hrvatskoj ne će imati nikakvog razloga da se žale. Dr. Maček se zadržao u razgovoru sa svakim pojedinim članom delegacije na njemačkom jeziku.

VOJVODJANSKI MAĐARI OSNIVAJU SVOJ MUZEJ U NOVOM SADU

Mađarska društva u Novom Sadu odlučila su da zajednički organiziraju kulturni muzej vojvodjanskih Mađara. Muzej će među ostalim sadržavati sve novine i publikacije, koje izlaze u Jugoslaviji na mađarskom jeziku, te sve publikacije (knjige, brošure, novine itd.), koje izlaze u Jugoslaviji ili inozemstvu na mađarskom ili kojem drugom jeziku, ako se bave pitanjima, koja interesiraju Mađare u Jugoslaviji. Osim toga pohranit će se u muzeju različiti predmeti mađarskog pučkog umjetnog obrta, a predviđeno je i sabiranje kronika, pjesama, pučkih pripovijesti, za tim godišnjih izvještaja mađarskih kulturnih organizacija i kulturnih ustanova, familijarnih kronika znamenitih mađarskih porodica, koje potječu iz Vojvodine.

NJEMAČKO ODLIKOVANJE SENATORA GRASSLA

»Deutsches Volksblatt« (Novi Sad) javlja, da je opravnik njemačkog poslanstva u Beogradu dr. Gert Feine, kao izaslanik njemačkog poslanika von Hehrena, na svečan način predao senatoru dru Grasslu pretsjedniku njemačke školske ustanove u Jugoslaviji, zlatnu plaketu Auslands-institutu u Stuttgartu. Tom prilikom je dr. Feine predao dru Grasslu i ručno pismo pretsjednika spomenutog instituta dra Ströhlina, u kojem se ističu zasluge dra Grassla za Nijemce u Jugoslaviji. Senator Grassl zahvalio se na daru i izjavio je, da će se do zadnjeg daha žrtvovati za dobrobit njemačke narodne manjine u Jugoslaviji.

NIJEMCI U KOČEVJU TRAJE »STUDENTSKI DOM«

Dne 2 kolovoza o. g. treba doći na dražbu u Kočevju »Studentski dom«. Tim povodom su, kako javljaju »Deutsche Nachrichten«, Josef Schober, prokurista tvrtke Lesna industrija, kao grupni vodja kočevskih Nijemaca, i dr. Georg Röthel, liječnik, kao pretsjednik bivšeg saveza »Njemačkih studenata u Kočevju«, podnijeli nadležnom ministarstvu predstavku.

U predstavci se traži, da se spomenuti djački dom preda jednom za tu svrhu osnovanom savezu. Veli se, da je spomenuti studentski dom bio i prije vlasništvo kočevskih Nijemaca, kojima je bio oduzet i predan »Slovenskom djačkom domu«. U vezi s time traži se, da ministarstvo naloži okružnom sudu u Kočevju, da opozove najavljenju dražbu i da se »Studentski dom« sa cijelim inventarom, koji je posjedovao g. 1919 prilikom oduzimanja, vrati kočevskim Nijemcima.

Već stotletj so se Angleži in Francozi borili za posest Bretonije dokler ni dokončno prišla ta zemlja v posest Francije 1. 1532. Za časa francoske revolucije so se Bretonci uporno borili proti republikancem na stranj monarhistov. Ob minuli svetovni vojni se je bretonska narodna zavest ponovno vzbudila. Septembra 1939. na je bretonski narodni odbor izdal manifest v vseh svetovnih jeziki, v katerem je naznanil težnje Bretoncev po samostojni državi v keltski federaciji Bretonija—Wales—Cornwales—Škotska—Irska.

Po pisanju švicarskega lista »Basler Nachrichten« je Nemčija že priznala samostojnost Bretonije. Po sporočilu izvršilnega odbora bretonskega narodnega sveta bo pet departementov sestavljalo bretonsko narodno državo ter uredilo razmjerje do Francije in Nemčije.

Zatvaranje kućnih vrata

Pula — Novo stanje donijelo je nekoliko značajnih promjena i u kućnome redu. Tako je izašao propis da se kućna vrata noću ne smiju zatvarati, pa su kuće bilo prema tome otvorene po cijelu noć. Sada je međutim donešena i u tom pogledu mala preinaka, pa će kućna vrata biti otvorena noću samo do 11 i po sati, t. j. tko dugo dok su otvoreni i lokali.

ZIVAHNA PROPAGANDA NA PAZIN-
STINI

Pazin — Kako je već u nekoliko navrata bilo javljeno, na Pazinstini se je u posljednje vrijeme posvećivala naročita briga kulturno-političkoj propagandi, pa su skoro redovito svake nedjelje po raznim selima i mjestima bliže i daljnje okoline održavana predavanja o političkom položaju u svijetu s osobitim obzirom na ugovor Italije u Evropi. Uz to se je dijelilo na stotine primjeraka tadjanskih novina među seljaštvo. Zadnja dana ta je propaganda pogotovo bila živahna. Fašistički studenti prihvatili su se posla, pa je među njima izabrano 25 lica, među najboljim i najagilnijim govornicima, kojima je dužnost da vrše sistematsku propagandu među inorodnim pučanstvom. Prošle nedjelje održana su propagandna predavanja u Brtoniglu, Trvižu, Novakima i Cerovlju. Stari Pazin — U Starom Pazinu već je nekoliko godina što je uređena ljetna dječja kolonija za slabijavu gradsku djecu. Djece borave na svježem zraku i skoro gola cijeli dan se igraju, učeci pri tom razne patriotske pjesme od nadzorom učitelja i učiteljica.

Pazin — Pazinski djaci, polaznici srednjih i viših škola, organizirali su ovog ljeta pohode među hrvatske seljake u Pazinstini, pa su se prijavili na dobrovoljan rad na selu. Mnogi su od njih sudjelovali na poljskim radovima, osobito pri žetvi.

Kanfanar — I u Kanfanaru je kao i u Starom Pazinu uređena dječja kolonija za t. zv. sunčanim kupeljima. Nedaleko Kanfanara usred jedne lijepe i prostrane šume, podignuti su šatori, pod kojima djeca žive, krećući se cijeli dan samo u kupacim gaćicama na svježem zraku.

UPOZORENJE MINISTARSTVA
VOJNOG

Rijeka — Izvišeni su plakati s najnovijim upozorenjem ministarstva vojnog o ponašanju pučanstva za vrijeme neprijateljskih napada iz zraka. Tako ministarstvo ponovno naredjuje, da se za vrijeme neprijateljskih napada odnosno palbe protivovavionskih topova pučanstvo ne zadržava na otvorenom, nego da se ima skloniti u zatvorene prostorije i to ne u visoke spratove. To se odnosi ne samo na mjesto napada nego i na cijelu okolinu u udaljenosti od 10 do 15 km od topovskih baterija. To je naredjeno sa svrhom da se pučanstvo očuva od eventualnih posljedica, koje bi mogle nastati od neeksplozivnih metaka i od njihovih krotina, kako se to u posljednje vrijeme u više slučajeva dogodilo.

CIJENE METALNIM OGRADAMA

Pula — Ministarstvo za korporacije utvrdilo je cijene za kovinske ograde, koje su u smislu svojedobne odredbe morale biti predane u državna slagališta. Tako je cijena bakru određena sa 12 lira kilogram, mjeđ se plaća po 9, a bronca po 10 lira kg.

NIKLINI NOVAC OD 1 I 2 LIRE PO-
VLAČI SE SASVIM IZ PROMETA

Rijeka — Danom 31. srpnja povlače se iz prometa komadi niklenog novca od 1 i 2 lire, dočim ostaju u prometu i nadalje komadi od slitine akmonitala. Nikleni novac privatnici poslije spomenutog datuma ne moraju više primati no državne će ga ustanove primati i nadatle do konca augusta.

OGRANIČENI OBROCI KRUHA U GO-
STIONICAMA

Pula — Istim raspisom Ministarstva za korporacije, kojim se utvrdjuiu bezmesni dani, preporučena je i najveća štednja kruhom. Opaženo je — kaže ministarstvo — da se u pojedinim gostionicama kruh upravo razbacivao i da su se gostima stavljale na raspolaganje porcije kruha, koje su značile više nego razbacivanje. Obzirom na teška vremena u kojima živimo nalaze se u buduću u gostionicama ne smiju gostima davati obroci kruha, koji bi bili pretjerano veliki. U gostionicama prvog razreda: luksuznim restoranima smije se gostu dati najviše 80 grama, a u pučkim i drugorazrednim gostionicama najviše 150 grama. Vrsta kruha je već prije određena. To je jedinstven tip crnog kruha za cijelu državu tzv. pane unico, za koga je sam Duce izjavio da je vrlo ukusan i zdrav, te osobito izdašan.

PRETPLATNICIMA »ISTRE«

Molimo svu gospodu pretplatnike, kojima ističe pretplata, 30 srpnja 1940, ili su u kakvom zaostatku, da nam dužnu svotu pošalju čekovnom uplatnicom koju prilažemo današnjem broju.

Oni međutim koji su u redu platili pretplatu neka si zadrže ček za drugi put i neka nam oprostite što smo i njima priložili. Iz tehničkih razloga nije bilo drukčije moguće.

Vijesti iz rodnog kraja

MELIORACIJA MOČVARNIH ZEMLJIŠTA U ISTRI

Istarska zemlja je dosta mršava i izuzetno zapadnu i južnu Istru, koje se one neke mogu nazvati plodnima i bogatima, drugi su krajevi dosta oskudni. Istina i srednja Istra ima svojih prednosti, ima i nekih vrsta kultura koje vrlo dobro uspijevaju, no broj je tih kultura ograničen, pa sve narodne potrebe ne mogu biti zadovoljene.

Mnogi dijelovi zemljišta, koje bi se dalo iskoristiti močvarni su, drugdje opet strada zemlja od suše tako da je uslijed toga pučanstvo u pojedinim krajevima bilo na sto muka.

Jedno od najvažnijih i najprečih pitanja bilo je svakako pitanje opskrbe ogromnog dijela Istre pitkom vodom za ljude i biološki, a u koliko bi to bilo moguće i za natapanje barem najpotrebnijih dijelova zemlje uz kuće i naselja. Kako bi ljudi imali barem najpotrebnijeg zelenjaka. Planovi oko izvedbe istarskog vodovoda veliki su i precizno su izrađeni, no kako to zahtjeva goleme investicije dakako da se to ni do dana današnjega nije uspjelo provesti. Dovođen je nekoliko vodovoda, tako onaj od Pazina preko Motovuna, Vižinade i Visniana na Poreč i još neki kraći, no to je kako se ono kaže, tek kaplja vode u moru, pa je problem opskrbe Istre vodom još uvijek najaktuelniji.

Drugi problem je pitanje isušavanja močvarnog tla. Svojedobno su bila osnovana razna društva, koja su si bila postavila za zadaću melioraciju pojedinih krajeva. Jedno je od njih trebalo isušiti močvarne krajeve oko ušća Mirne, drugo one uz Rašu, a treće je trebalo urediti napuštene solane kraj Kopra i učiniti ih podensima za zemljoradnju. Sada su se sva ta društva fuzionirala i stvorila novi konzorcij, koji se je podijelio u 5 sekcija i to: 1. sekcija za vodovod, 2. sekcija za melioraciju bivših koparskih solana, 3. sekcija za melioraciju Mirne, 4. sekcija za melioraciju Raše i 5. sekcija za melioraciju svih ostalih močvarnih zemljišta u Istri, koja nijesu obuhvaćena u spomenutim 4. sekcijama.

U svom dosadanjem radu pojedina su društva već postignula stanovite rezultate, no oni se ni izdaleka ne mogu smatrati dostatnima.

Na močvarnom području rijeke Mirne, koje obasije oko 4200 hektara isušeno je jedva nekih 700 hektara. Na tom zemljištu podignuto je u toku od posljednjih skoro dvadeset godina otkako se ti radovi postepeno izvršuju u svemu 7 kuća. Prinos je bio nakon melioracije 3.200.000 kvintala raznih plodina naprama, 1.100.000, prije provedene melioracije.

Društvo koje se bavilo melioracijom koparskih solana bilo je došlo u poteškoće financijalne naravi, pa je na neko vrijeme bilo sasvim obustavilo rad. Međutim je priskočila država u pomoć, pa su radovi nastavljani. Zemljište nije po-

desno za svaku vrst kulture, budući da je zemlja zasićena raznim kemičkim sastavima, koje ne pogoduju svakoj vrsti plodina, nego im čak štetuju. Uslijed toga su na pojedinim dijelovima pravljene pokusi s raznim biljkama, no rezultati bar do sada nijesu bili osobito zadovoljavajući. Nakon transformacije tla, zemlja je dala 2.500.000 kvintala raznog priroda naprama 500.000 prije melioracije, a kolonisti su sagradili u svemu 13 kuća na melioriranom zemljištu. Povoljan rezultat bio je na zdravstvenom području, jer je sasvim odstranena malarija, koja je tamo prije vladala. Dok je prije melioracije bilo 200 slučajeva malarije, nakon melioracije nije više bilo ni jednoga slučaja.

Mnogo se je nada polagalo u isušenje čepinskoga jezera, računajući da će se baš u tom inače dosta pasivnom kraju moći postići najbolji rezultati. Radovi na isušivanju toga jezera trajali su od 1925 do danas a utrošeno je na njih kroz ovih 16 godina preko 22 milijuna lira. Od ožujka 1939, utrošena su daljnja 2 milijuna za vodogradnje i kanalizacije, a predviđena su još 2 milijuna za daljnje radove. Voda je iz jezera posebnim kanalom odvedena u plominski zaliv. Ni ta zemlja nije podensna za svaku vrst kulture, nego će se čini se, morati na njoj gajiti u glavnom šećerna repa i sijeno za blago. Na mjestu bivšeg čepinskog jezera podignuta su sada naselja u kojima stanuje danas nekoliko stotna radnika, koji tamo rade na melioracionim radovima. U glavnom su to radnici koji su doselili iz obližnjih mletačkih pokrajina, te nekoliko naših ljudi iz susjednih općina.

Osim ovih močvarnih zemljišta ima u Istri još 44.783 hektara neobrađenog zemljišta. To su uglavnom tako zvan »komunalni« oko Kanfanara, Bala, Vodnjana, Pule i Barbana, zatim oko Labina, Plomina, Boljuna, Lanišća, i Oresa. To su negdje šikare, negdje mršavi pašnjaci, a negdje kržljava i slabo rentabilna šuma.

U planu je konzorcija koji se bavi bonifikacijom zemljišta u Istri da se i ti tereni bonificiraju. Uporedo s bonifikacijom izradio je konzorcij i 23 projekta za uređenje novih cesta i puteva u tim krajevima od kojih ih je 8 značajno vrlo hitna. Te ceste potrebne su, kažu, da bi pristup do tih novih zemljišta bio olakšan, te da bi se povezala komunikacionim vezama s potrošnim centrima.

Planovi su svakako lijepi i veliki a podupire ih i Organizacija za gospodarski preporod trih Venecija, no čini se da su poteškoće i suviše velike, a da bi se bar u dogledno vrijeme mogli pokazati neki donekle povoljniji rezultati. Trud uloženi u taj golemi rad u ovih posljednjih 20 godina nije donio one rezultate koji su se očekivali.

POLOŽAJ V IDRIJSKEM RUDNIKU

Idrija, julija. (***) Novi lastnik idrijskega rudnika je izmenjal vodilne ljudi na upravi rudnika, od prejšnjih je ostal le še ing. Pellis. Na njihova mesta so bili postavljeni sami mladi in v praktičnem pogledu skoro neizkušeni ljudje.

Rudnik kaže že precejšnje izčrpanost. Kljub vsemu iskanju ne more se naleteti na kako izdatnejšo živosrebrno žilo. Zato je vodstvo primorano odpirati stare že pozabljene rove, ki so bili nekoč opuščeni spričo bogatejših najdišč. Pri kopanju v teh rovih se je ugotovilo, da je ruda dobra in daje precej visok odstotek živega srebra. Radi pomanjkanja novih žil so začeli pred kratkim tudi z izkopavanjem z že nekdanj izrabljenim materijalom zasutih mest, ker je tudi v tem materijalu še vedno toliko ž. srebra, da se delo izplača.

Ker rudnik ne kaže toliko rentabilnosti, kolikor se je pričakovalo, so bile izdane stroge odredbe glede štednje z vsakovrstnim materijalom, pred vsem z lesom, da se na ta način režijski stroški

znižajo na minimum. Pretirana štednja z lesom pa bo vsekakor prej, ali slej rodila slabe posledice za sam rudnik. Pri kopanju novih rovov se namreč uporabljaja mlad obdelan les, tkzv. »štempeljni« (podpornjaki), s katerim se vodoravno in navpično podpre novonastali del rova, ter se na ta način dotično mesto zavaruje pred vdori zemeljskih plasti nad njim. V tem pogledu je potrošnja lesa zelo velika. Zato je nekdanj Avstrija v nemali meri ravno iz tega razloga v idrijski okolici gojila krasne gozdove, iz katerih je črpala potreben materijal, deloma pa ga je nabavljala od okoliških kmetov. Ker so danes erarični kakor tudi privatni gozdovi od skrajnosti izčrpani je možnost neposredne nabave lesa odpadla, zato pa se je seveda cena lesu le še povzela, ker je družba v tem pogledu odvisna od uvoza. To stanje je družbo napotilo, da uporaba lesa čimbolj mogoče omeji, in je zato skoro povsem opuščeni stari način zavarovanja rovov z lesom. Tako ravnanje je varnost dela v rudniku zmanjšalo na minimum.

CIJENE MLJEKU

Pula — Pokrajinski korporativni savjet donio je zaključak da se u smislu sporazuma postignutog izmedju interesiranih organizacija i mliječnih centrala mlijeke određeno za industrijske svrhe (velike sirane i sl.) počevši od 1. srpnja ima plaćati kako slijedi: u puljskoj zoni po 85 lira za 100 litara, a u ostaloj istarskoj zoni (Roč, Buzet), po 75 lira za 100 litara. Ova cijena se razumijeva franko mjesto mužnje.

TRI NESREĆE

Trst — Radnik Valentin Kumar, 59 godina star, pao je tako nesretno da je zadobio na čelu duboku ranu, zbog čega je morao biti prevezen u bolnicu.

Trst — 27 godišnji Anton Krečić iz Barkovlja vraćajući se sa kupanja poskliznuo se, pao i prelomio desnu ruku, zbog čega je hitno morao biti otpremljen u bolnicu, gdje će navodno morati oležati barem 4 sedmice.

Trst — Najteže je međutim stradao 41-godišnji radnik Josip Košuta iz Sv.

Križa pri Trstu i bio zaposlen na jednoj gradnji. Nalazeći se na skelama zaposlen žbukanjem zida, izgubio je ravnotežu i pao iz visine od 6 metara. Drugovi su mu priskočili u pomoć, pozvali brže bolje društvo za spasavanje i otpremili ga u bolnicu. Jadni Košuta nalazi se u veoma teškom stanju i liječnici sumnjaju da će ostati na životu, jer je dobio prelom lubanje i mnogo drugih teških ozljeda, vanjskih i unutarnjih.

INTERNIRANI ITALIJANI U FRANCJI

Italijanski listi poročajo, da je v koncentracijskih taboriščih v Franciji še vedno okoli 20.000 Italijanov, ki so jih francoske oblasti internirale ob začetku vojne med Francijo in Italijo. Okupacijskim oblastem se je posrečilo dosejati najti samo 300 Italijanov, ki so bili aretirani v Parizu in tam pridržani. Za ostale Italijane pa še ne vedo, v katerem kraju Francije so internirani. Italijanski listi pravijo, da je pri Francozih ostala še vedno prejšnja mržnja do Italijanov.

NAKUP RIB IZ JUGOSLAVIJE

Trst, julija. — (***) Ker je poleg drugih živih občutno tudi pomanjkanje mesa goveje živine, ki ga je že pred vojno morala država uvažati iz drugih držav, predysem iz južnovzhodne Evrope, je opaziti veliko zanimanje za ribe. Vzhodna obala Italije je radi plitvine revna na ribah, zato pa obiluje z njimi jugoslovanska obala. Ker je letos v Dalmaciji zelo bogat ribolov se italijanske tvrtke zelo zanimajo za to blago, predvsem za sardele, ki jih kupujejo v Jugoslaviji nasoljene kar po 5 L za kilogram, tako da bodo imeli jug. ribiči letos prav lepe dohodke.

ZLATNA MAŠA DOMINIKA JANEŽA

Postojna, julija 1940. — Pretekli dni je v Studenem obhajal 50-letnico mašništva ali zlato mašo župnik in duhovni svetnik Dominik Janež. Slavljene se je rodil v Globeli pri Sodražici dne 2 avgusta 1865. Po prvih službenih mestih je bil postavljen l. 1903 za dušnega pastirja v Studenu, kjer je ostal do danes, torej že 37 let. Vaščani so lepo prosili to domačo slovesnost, in zaželeli svojem dolgoletnemu dušnemu pastirju še mnogo let.

PRIDELEK PŠENICE BO LETOS
MNOGO MANJŠI

Trst, julija 1940. — Kmetijski minister je podal predsedniku vlade Mussoliniju obsežno poročilo o letošnji letini, iz katerega je razvidno, da bo letos Italija pridelala okoli 76 milijonov stotov pšenice. Posebno slaba je bila žetev v južni Italiji na Siciliji in v Laciju. V Zapadni Beneditiji je bila žetev za 40 odstotkov slabša od lanske, v Lombardiji pa za 28 odstotkov. Lansko leto je Italija pridelala 80.7 milijonov stotov pšenice. Kmetijski minister upa, da bo Italija dosegla v prihodnjih letih 90 milijonov stotov pšenice letnega pridelka. V ostalem pa pripominja, da se v državnih silosih nahaja še nekaj milijonov stotov pšenice. Ostali pridelki kažejo dobro in to posebno sadje, za katerega je izdal minister posebne ukrepe in odredil sušenje sadja.

POMANJKANJE NEKATERIH ŽIVIL

Trst, julija. (***) Čim dalje občutnejše je pomanjkanje masti, sladkorja in še nekaterih drugih živilskih potrebščin. Naši ljudje z veliko skrbjo gledajo v bodočnost, zlasti še radi izredno slabe letine. Edina sreća je v tem, da merodajne italijanske oblasti res vestno pazijo na to, da trgovci ne dvigajo po nepotrebnem cen in ugotoviti moramo, da so cene nekaterim živilskim potrebščinam nižje kot drugod.

JOŠ JEDAN BEZMESNI DAN

Pula — U smislu naredbe Ministarstva za korporacije upućene svim uretkama, počevši od 30. srpnja uvodi se još jedan bezmesni dan i to u utork. Tog dana niti se smije klati, niti se smije prodavati bilo kakova vrst mesa ni u dućanima ni u gostionicama. Od te naredbe izuzeto je sušeno i soljeno meso, šunka i meso od kunića. Prema tome se od sada meso prodaje ovako: u sobotu, nedjelju i ponedjeljak smije se prodavati svaka vrst mesa. U utork soljeno i sušeno meso, te meso od kunića. U srijedu, četvrtak i petak od kunića.

CRKVENI GOD U OPATIJI

Opatija — Na dan Svetog Jakova, patrona župne crkve, u Opatiji su održane uobičajene svečanosti. Iz Rijeke je stigao biskup, koji je služio svečanu misu i održao propovijed i obavio posvetu zemljišta i blagoslov početnih radova oko povećanja i proširenja crkve o čemu je i u našem listu bilo već nekoliko puta govora. Svečanostima je prisustvovalo dosta svijeta.

POZRTVOVNOST JUGOSLAVENSKIH
NIJEMACA

Senator Grassl kao pretsjednik njemačkog školskog fonda čijim se sredstvima izdržavaju njemačke privatne škole u Jugoslaviji, nedavno je otvorio zbirku za taj fond pozivom svim Nijemcima u Jugoslaviji. Počelo se prilaganjem »kamena temeljaca«. Tu se pokazalo, kakav smisao imaju Nijemci za slične inicijative.

Do kraja juna priloženo je 2026 kamena temeljaca. S obzirom da svaki kamen odgovara sumi od 500 Din., Nijemci su priložili već preko milijun dinara. Dr. Janko, pretsjednik švapsko-njemačkog kulturnog saveza odredio je, da Savez priloži 100 kamena. (Ravnopravnost)

ZABRANA PRIMANJA ČLANOVA U
KULTURBUND NE VRIJEDI ZA
SLOVENIJU

»Deutsche Nachrichten«, list koji izlazi u Zagrebu donosi obavijest švapsko-njemačkog Kulturbunda, da je savezni šef dr. Janko javio, da zabrana primanja članova u švapsko-njemački Kulturbund ne vrijedi za mjesne grupe u Sloveniji. Time u vezi pozivaju se ponovno Nijemci u Sloveniji, da neodgodivo jave svoj pristup u mjesne grupe Kulturbunda.

Kako je poznato, u drugim krajevima Jugoslavije gdje žive Nijemci primanje u Kulturbund obustavljeno je od nekog vremena da se, kako je bilo istaknuto sprječati navala oportunističkih

TEMELJI NOVE EVROPE

U OČIMA NJEMAČKOGA PUBLICISTE

Karl Megerle, diplomatski suradnik »Berliner Börsen-Zeitung«, napisao je u svom listu, u brojevima od 13. i 14. VII. opširan prikaz o temeljima nove Evrope, o kojoj se u posljednje vrijeme toliko raspravlja. Prikaz je ne samo aktuelan nego i veoma karakterističan, jer se iz njega jasno vidi, kako Nijemci zamišljaju uređenje buduće Evrope, sv oju ulogu u njoj i odnos prema ostalim, napose prema malim narodima. Radi toga prenosimo poglede njemačkoga publiciste, pri čemu smo se, zbog omedje noga prostora, ograničili na bitnije dijelove. — (Ur.)

*

»Slom starog reda u Evropi — veli Megerle — potpun je. Francuska, politički oslonac tog reda, sama napušta dosadašnji sistem i pokušava se prilagoditi novim formama. Slom i preorijentacija prešli su već s vojnom i političkom polja na privredno i socijalno polje. Opaža se, da sve evropske države uvidjaju potrebu novih forma i pokazuju želju, da se prilagode promijenjenom svijetu. Evropa je pobjedom Njemačke i njenom saveznicima ponovno stekla svoju političku ravnotežu u središtu kontinenta i osjeća, da je time završen razvoj mnogih stoljeća i da nastupa nova epoha. Između straha i nade, u napetom očekivanju, kakvo mjesto i kakve funkcije treba da im donese historijski preokret u jednom novo uređenom svijetu, pitaju se srednje i male države, kakvi su temelji nove Evrope. Danas se još ne može govoriti o teritorijalnim i drugim promjenama, koje moraju biti povezane s pomicanjem evropske ravnoteže od zapadnih granica k srednjo-evropskoj osovini. Ali već danas se opažaju izvjesni temelji i polazne točke, pa se može konstatirati, da evropski narodi mogu s pouzdanjem očekivati novo vrijeme.

Bez obzira na doprinose, koje pobjednici u ovom ratu žele pružiti u novoj izgradnji Evrope, i na suradnju, na koju su pozvane i druge države, postoje već danas izvjesni objektivno-stvarni i psihološki preduvjeti, koji zahtijevaju novu evropsku solidarnost i zajednicu. U vrijeme modernog prometa i moderne privrede, a prije svega u vrijeme moderne ratne tehnike i strategije, svatko osjeća da je Evropa previše mala, a da bi mogla kao do sada ostati raskomadana u mnogobrojne jedinice, nesposobne za život ili da bi mogla biti podijeljena u neprijateljske tabore i u samoubilačkim ratovima izgubiti sa svojom snagom i svoj položaj u svijetu. Sve te spoznaje prisiljavaju na evropsku solidarnost; zahtijevaju, da se uspostavi jedno privredno i prometno-geografsko veliko područje. Ovaj rat pokazao je malim i srednjim državama Evrope, koliko je opasno živjeti između suparničkih velevalasti. Slom demokracije s njenom fikcijom o mehaničkoj jednakosti pojedinaca, kao i o jednakosti malih i najmanjih država s vodećim nacijama istodobno predstavljaju slom jednog pretjeranog nacionalizma i nezdravog političkog individualizma malih naroda.

Privredni i vojni tereti, koji su zahvaljujući toj fikciji ležali na plećima malih država, pokazali su se kao besmisleni, a u stanovitim slučajevima i kao veoma opasni. Pored toga, sve jasnije se uvidja, da se više ne mogu održati dosadašnji socijalni, privredni i politički sistemi, i da je potrebno ispitati i prilagoditi unutrašnje režime pojedinih naroda. Većina evropskih država teško se oslobadja starog reda i doprinosi bolne žrtve u svom skretanju k novom uređenju. Mi smo na ovom mjestu često naglasili, da su neutralne evropske države djelomično dobrovoljno, a djelomično silom postale članovi i garantii Versaileskog diktata. Sa slomom tog diktata srušio se i njihov svijet, a samo pošteno odlučno i lojalno napuštanje prošlosti pružit će i mogućnost, da postanu slobodni i korisni članovi evropske zajednice. To će za mnoge od njih značiti duboku revoluciju njihovog dosadašnjeg mišljenja i djelovanja. Međutim s nekoliko govora, odredaba i površnih gestova one ne će izvršiti svoju dužnost. Potrebna je poštena i duboka spoznaja o unutrašnjoj obnovi, napuštanje oportunitizma i pretjeranog političkog i privrednog nacionalizma, kao i priznavanje principa, da se časti jedne male države nipošto ne protivi njena spremnost, da se povjeri vodstvu i zaštiti velikih država.

NJEMAČKA I MALE DRŽAVE

Nitko danas više ne osporava, da su Njemačka i Italija pozvane, da provedu novo uređenje Evrope i preuzmu njeno vodstvo. Same činjenice i, kao što se možemo nadati, evropska narodna zajednica predat će im taj zadatak. Što se tiče Njemačke, ona je kao i njen talijanski prijatelj spremna i sposobna pružiti svoj doprinos za dobro svijet. Ona nije samo pobjednik nad versailleskim sistemom, već i država, koja može Evropi mnogo pružiti.

Ona donosi Evropi mir, osiguranje i zaštitu protiv tuđinskih vanjskih utjecaja, protiv unutrašnjih evropskih zapletaja i protiv vanjskog gospodarskog pritiska. Ona uklanja suparništvo velikih sila, od koga je trpjela Evropa, a i male i srednje države, u toku od nekoliko stoljeća.

Savez država osovine te jasno i trajno razgraničenje interesnih sfera između Reicha i Sovjetske Unije pružaju punu mogućnost, da se izvrši politička reorganizacija Evrope, a da ne dodje do

suparništva velikih sila. Male države više ne treba da stanu ma uz koju stranu, da budu trabanti pojedinih skupina ili da kolebaju između stranaka i da se prikazuju interesantima u strategijskom pogledu, pomoću iluzornih vojnih napora, koji idu samo na njihovu štetu.

Istodobno one mogu biti sigurne, da Reich ne očekuje od njih, kao što su očekivali saveznici poslije svjetskog rata, da budu garanti ili sudionici pobjednika i da se kao u Savezu naroda pod izgovorom kolektivne sigurnosti identificiraju s pobjednikom na račun pobjeđenog. Francuska pleća bila su preslabla da nose Evropu. Engleska je u Evropi uvijek gledala samo sredstvo, da uzdrži tako zvanu ravnotežu sila, a u stvari suparništva kontinentalnih država, štetna za evropski mir. Njemačka se osjeća velikom, mladom i dosta snažnom, da vodi i preuzme odgovornost. Ona je kao i Italija u stanju da svojom vlastitom snagom štiti i stabilizira novo uređenje. Ona ne će pozivati nikoga, da se bori i žrtvuje u njenu korist. Time je pružena garancija za trajnost i čvrstoću novog uređenja.

Njemačka stavlja Evropi na raspolaganje nove privredne ideje i jedan oprobani privredni sistem. Nove gospodarske ideje dodiruju se s novim socijalnim idejama, koje nacional-socijalistička Njemačka također stavlja na raspolaganje novoj Evropi.

Pod dojmom sloma starog svijeta mnoge su zemlje uvidjele u toku ovih tjedana, da rješenje socijalnog pitanja predstavlja jedan od najvažnijih problema. Njemačka ne namjerava drugim narodima nametnuti svoje socijalno uređenje ili svoje shvaćanje o svijetu. Ali ona je uvjeren, da njene novostečene socijalne vrijednosti po svom sadržaju imaju međunarodnu važnost i da su one izraz zahtjeva XX. vijeka.

Problemi nove Evrope bit će istodobno i problemi jednog novog čovječjeg tipa. Naši neprijatelji tvrdili su, na svoju nesreću, da je nova Njemačka jedna nacija bezvoljnih i podložnih ropskih duša, bez kulture, bez inteligencije, bez osobne slobode. Njemačka oružana snaga dala im je bolju pouku. Ona je produkt jednog shvaćanja o ljudima, koje na mjesto izoliranog i prerazvijenog intelektualca, nesposobnog za život, i prolektarskih ljudskih masa stavila zdravog, radosnog i hrabrog čovjeka, sposobnog za život. Od odlučne je važnosti za Evropu, da se njeno novo uređenje može provoditi pod vodstvom jednog od najboljih i najpoznatijih organizatorskih naroda. Sve ono, što Njemačka može pružiti, kao naobrazbu snage, stvarnosti, shvaćanje dužnosti, urednost u radu i izraziti smi-

POLITIČKE BILJEŠKE

PITANJE POVRAKA NIJEMACA IZ SJEDINJENIH DRŽAVA

Američka novinska agencija United Press donijela je nedavno ovu vijest: Dospisnik »Chicago Newsa« iz Berlina zadržava se na pisanju lista »Das Schwarze Korps« o Nijemcima u raznim krajevima svijeta.

Ovaj list kaže da danas Njemačka raspolaze već tako prostranim teritorijem i takovim uslovima za život da se milijuni Nijemaca koji su emigrirali u strane zemlje mogu sada da vrate u svoju domovinu. U listu se dalje veli da se u izvjesnim nacističkim krugovima raspravlja pitanje vraćanja Nijemaca iz Sjedinjenih Američkih Država u Reich. Stotine hiljade a možda i više milijuna žitelja Sjedinjenih Američkih Država koji su porijeklom Nijemci trebalo bi da se vrate u Njemačku, bez obzira na poremećaj koji bi ovakvo prebacivanje izazvalo u društvenoj strukturi današnje Amerike.

Život u budućoj Njemačkoj sigurno će biti takav da će imati mnogo privlačnosti za sve Nijemce koji su rasijani po svijetu. Ovakva Njemačka, naravno, bit će Nje-

»POPOLO D'ITALIA« O RAZPOLOŽENJU V ITALIJI

»Popolo d'Italia« z dne 28. julija je omenili članek, ki je nedavno izšel v »News Chroniclu«. Ta angleški list je napisal, da se v Veliki Britaniji mnogi čudijo, zakaj se vojna proti Italiji ne vodi bolj energično. Angleški liberalni list pravi, da bi bilo treba voditi vojno proti Italiji odločneje že zaradi tega, ker v italijanskem narodu ni nikakega navdušenja za vojno, kar predstavlja predpogoj za hiter konec vojne. List trdi, da so zadnji letalski napadi znatno depimirali široke mase italijanskega naroda. List zahteva, da se vojna proti Italiji vodi bolj energično in dodaja, da je uverjen, da bo v Italiji »počila os Rim—Berlin«.

sao za pravednost, sve će to koristiti cijeloj Evropi.

»HRVATSKI DNEVNIK« O ČLANCIMA KARLA MEGERLE

Vrlo je značajan ovaj članak Karla Megerle-a — veli »Hrvatski Dnevnik« pošto je prenio cijeli prikaz njemačkog publiciste. — Ovaj put nalazimo se zapravo pred zbiljenom studijom, koja vodi o predmetu vrlo širokih dimenzija. Taj predmet je nova Evropa, ili, kako ga Megerle zove, »nova evropska solidarnost i zajednica« a na drugom mjestu »evropska narodna zajednica«. Megerle toj zajednici daje narodni karakter i time, što na dva mjesta gotovo doslovice kaže, da u toj zajednici »ni mali naroci ne će morati da napuste svoje dostojanstvo i svoje naročite karakteristike«. Ali Megerle se na par mjesta obara protiv »pretjeranog nacionalizma, nezdravog političkog individualizma i privrednog nacionalizma malih naroda«. Megerle također tvrdi, da je sa slomom demokracije došlo je do sloma takvog nacionalizma i fikcije o jednakosti. Poslije toga sloma Megerle vidi niz psiholoških preduvjeta, koji zahtijevaju novu evropsku zajednicu.

Raspravljajući o tom, šta Njemačka može pružiti Evropi, Megerle ističe osobito:

1. Mir, sigurnost i zaštitu protiv tuđinskih utjecaja i unutrašnjih evropskih zapletaja;

2. Nove gospodarske ideje i oprobani gospodarski sistem, koji počiva na radu i proizvodnji, a ne na slučajnom posjedovanju kapitala;

3. Nove socijalne ideje... koje se sastoje u uklanjanju klasne borbe, plutokracije, kapitalizma i u uvodjenju kontrole i vodstva u radu i kapitalu.

To su elementi, koji su samo nabaceni, jer se u novinskom članku drugo i nije moglo.

Megerle ne iznosi samo ono, što Njemačka može pružiti, nego i ono što će se tražiti od članova buduće evropske zajednice. On tu ističe priznanje »jednog jasnog vodstva«. Pored napuštanja starih sistema tražit će se i nešto više, jedna duboka unutrašnja preobrazba politička, gospodarska i socijalna. Osobito je karakterističan uvjet »priznavanje principa, da se časti jedne male države ne protivi njezina spremnost, da se povjeri vodstvu i zaštiti velikih država«.

Megerle je izričito naglasio, da još nije moguće govoriti o teritorijalnim promjenama, koje su povezane s promjenama središta evropske ravnoteže, a kojih će još biti.

»Hrvatski Dnevnik« veli na koncu: Organizacija buduće Evrope mora biti organizacija za ljude a ne za predmete ili bogove. Stoga i njezina provedba i njezina stabilnost zavise o ljudskim elementima, koje će u sebi sadržavati, i o zadovoljstvu vječne težnje ljudi i naroda, a osobito malih naroda, za pravdom. S time sigurno računaju i organizatori buduće Evrope.

Preseljavanje Nemcev iz Besarabije in Bukovine

Kakor javljaju nemški listi, je prispela v pretekli ponedeljek v Moskvo z letalom posebna nemška komisija, ki bo razpravljala o izselitvi Nemcev iz od sovetov za sedene Besarabije in Bukovine. Po berlinskih informacijah bo izseljenih iz Besarabije v rajh 80.000 Nemcev, iz Bukovine pa 35.000 Nemcev. Večina teh izseljencev bo nastanjenih na novih domovih, ki so bili evakuirani od Poljakov v Poznaniu.

»Popolo d'Italia« ironično odgovarja angleškim listom in piše o bojih Italijanov na vseh sedanjih in prejšnjih frontah proti Francozom in Angležem.

List pripominja, da se bodo angleški listi v bližnjih dneh mogli uveriti o moči italijanskih in nemških napadov.

SAKUPLJANJE STAROG ŽELJEZA U ITALIJI

Zbog intenzivne akcije u Italiji u toku ove godine bit će sakupljeno oko 400.000 tona starog željeza, prema 300.000 tona u godini 1939. Rasprodjela starog gvozdja se vrši preko ustanove »Ente Distribuzione Rotami« (Endirob) koja je organ ministarstva za naoružanje

Zarobljenici na radu

Njemačka agencija DNB javlja: Vladin savjetnik dr. Helk piše u »Reichsarbeitsblattu« o upotrebi radne snage ratnih zarobljenika u okviru međunarodnih propisa, između ostaloga ovo:

Za vrijeme žetve godine 1939 svakog mjeseca prosječno bilo je zaposleno oko 300.000 poljskih zarobljenika. Radna snaga poljskih zarobljenika bila je zaposlena u februaru 1940 godine u poljoprivredi 84,3 posto, u šumskoj privredi 2,4 posto, na drugim radovima na selu 3,2 posto u zanatskoj privredi 10,2 posto. Početkom proljeća poljoprivredni radovi bili su najvažniji. U aprilu 90,8 posto poljskih zarobljenika bilo je uposleno u poljoprivredi. Kada je vođa Reicha izdao naredjenje da se poljski zarobljenici ne smatraju više zarobljenicima, onda su oni nastavili rad u poljoprivredi kao civilni radnici.

Zarobljenici iz zapadnih država zaposleni su još u punoj mjeri. Dva mjeseca nakon početka vojnih operacija bilo je preko 250.000 zarobljenika zapadnih država zaposleno u poljoprivredi. Od tih zarobljenika sada je zaposleno 53 posto na poljoprivrednim i šumskim radovima, a 47 posto u raznim obrtima.

TALIJSKE OSNOVE O GRADNJI ŽELJEZNE KOJA BI IZRAVNO VEZALA RIM S CARIGRADOM

U talijanskim mjerodavnim krugovima raspravlja se o zamašnoj osnovi, koja bi se imala ostvariti bez prevelikih izdataka. Radi se o novoj transbalkanskoj željeznici, kojom bi se uspostavila veza između Rima i Carigrada. Veza Italije s Balkanom i Bliskim Istokom je prilično nepovoljna, u koliko se ne odnosi na morskog put.

Nova željeznica preko Balkana skratila bi taj veliki zaobilazni put. Prije svega potrebno je izgraditi željezničku mrežu u samoj Albaniji, koja je danas jedina zemlja u Evropi bez željeznice. Do Albanije se može samo morem. Kopnene veze vrlo su teške. Osim toga Albanija ima malo uporabivih cesta. Talijani sada grade neumorno nove ceste, a starijeg je datuma osnova o gradnji željezničke pruge od Drača duž obale u južnom smjeru do Kavale i Fieri, a odatle do Valone.

Prema osnovi koja se sada proučava, imala bi se uspostaviti veza između Brindisija i Valone za prevoz vlakova, t. zv. ferry-boat. Na tom je dijelu Jadran najuži, te bi ferry-boat imao prevaliti samo 110 kilometara. Time bi Albanija bila ukopčana u talijansku željezničku mrežu.

Od Valone bi se imala sagraditi nova 160 kilometara duga pruga do Florine u Grčkoj. Za spoj između Florine i glavne solunske pruge trebalo bi položiti samo 100 kilometara tračnica. U svemu bi se imalo izgraditi dakle 260 kilometara tračnica da se uspostavi izravna veza Rim—Carigrad, naime projektirana transbalkanska željeznica.

Ta bi željeznica bila — vele u Italiji — od najvećeg značenja i za druge balkanske države. Premda se ne bi doticala Jugoslavije, ipak bi se cijela Južna Srbija mogla njome koristiti. Od Bitolja u Južnoj Srbiji do Florine ima samo 30 kilometara. Između ta dva mjesta postoji i danas željeznica ali samo lokalnog značenja.

Što se tiče Bugarske ona bi imala izgraditi samo 80 kilometara dugi krak od Sofije do Kumanova u Jugoslaviji, da priključkom na glavnu solunsku prugu dobije željeznički spoj s Jadranom. Time bi se njezina stara težnja za izravnim izlazom na Egejsko more barem u ovom obliku ispunila.

Drži se, da će troškovi za ostvarenje te osnove iznositi pola milijarde lira. Najveći dio bi snosila Italija, a ostalo Grčka. Time bi se, veli se, konačno ostvarila brza i izravna kopnena veza između Italije i balkanskog jugoistoka, te se naglašuje, da će ta osnova biti prije ili kasnije izvedena.

TALIJSKI INTERES ZA GOSPODARSKU SLOGU

Salsano Vincenzo, diplomirani pravnik i slušač Orijentalnog instituta na sveučilištu u Napulju, gdje profesor Missoni podrijetlom Dubrovčanin predaje hrvatski jezik, obratio se — čitamo u Hrvatskom dnevniku — na »Gospodarsku Slogu« s molbom, da mu pošalje svu literaturu, jer želi, da o »Gospodarskoj Slogi« napiše raspravu. Pismo u prijevodu glasi:

»Po nagovoru prof. Missonija i drugih profesora prava na Kr. sveučilištu napisat ću monografiju o »Gospodarskoj Slogi«, organizaciji, koja je živo zainteresirala našeg ministra Bottaja za vrijeme njegova pohoda Jugoslaviji.

Posavjetovan od prof. Missonija pišem vam, da mi pošaljete potrebnu zbirku za kompletan studij Gospodarske Sloge. Nadam se, da ćete mi vašu stručnu suradnju staviti na raspoloženje, da uspješno obavim studij, koji će sigurno oživjeti kulturnu suradnju Talijana i Hrvata.

Želim u toj stvari obraditi ove četiri točke:

Prvo: povijest Gospodarske Sloge, drugo strukturu Gospodarske Sloge, treće akciju Gospodarske Sloge i postignute rezultate, četvrto, pravni odnošaj Gospodarske Sloge prema državi.

Molim vas, da mi po mogućnosti pošaljete publikacije, koje obrađuju ove četiri točke da imam točan pregled ove zanimljive hrvatske organizacije.

»Hrvatski dnevnik« još napominje, da se s obzirom da je to prvi slučaj iz Italije, u kom se pokazuje interes za »Gospodarsku Slogu« tom pismu pridaje zaslužena pažnja.

VIJESTI IZ DOMOVINE

Uz jubilej zaslužnog
papa-glagoljaša
Premude

Poznati publicist Dr. Ivan Esih posvetio je prošlih dana u »Obzoru« prigodni feljton zaslužnom hrvatskom kulturnom radniku, popu-glagoljašu Vinku Premudi u povodu 70-godišnjice rođenja. U svom prikazu, u kojem je detaljno opisao djelo Vinka Premude, Dr. Esih je iznio odmah u uvodu ovu karakterističnu (da ne kažemo žalosnu) konstataciju, koja još veoma izdiže zasluge baštanskog župnika Premude. Dr. Esih veli:

Umirovljeni župnik u Baški na otoku Krku pop Vinko Premuda jedan je od najzaslužnijih istraživača hrvatske glagoljice i savjesni čuvar hrvatskih glagoljskih spomenika i svetinja. Žalosna je činjenica, da naše mlađe svećenstvo sve manje pozna glagoljicu, premda se na bogoslovnim fakultetu u Zagrebu trudi dr. Janko Kalaj da i naše bogoslove što više oduševi za staroslovenski jezik i književnost. Naše svećenstvo dobilo je na latiničarstvu slovenski »Rimski misal slovenskim jezikom« (Vatikanska Poliglota u Rimu, god. 1927.), pa je i to izdavanje izazvalo sve slabiji interes za glagoljicu.

POLKOVNIK DEFAR ODHAJA
IZ CELJA

Celje, julija. — V torek dne 23. je zapustil poveljnik 39. pešpolka polkovnik Liberat Defar Celje, ter nastopil svoje novo službeno mesto v Karlovcu. Polkovnik Defar je naš rojak po rodu iz Tinjana v Istri. Po prevratu se je udeležil kot poročnik koroških osvobodilnih bojev s celjskim polkom. Pozneje je služboval po raznih mestih v Jugoslaviji, nakar je l. 1937. prišel v Celje kot poveljnik 39. pešpolka. Polkovnik Defar je znan kot odličan oficir. Kot značajan in blag človek si je pridobil iskrenih simpatij med celjskim ljudstvom. Spoštovanemu in priljubljenemu rojaku želimo še mnogo uspehov na noveč službenem mestu!

OSEBNE VESTI

Šestdesetletnico življenja je te dni praznoval v Splitu naš rojak Franc Starac, doma iz Sv. Križa na Krasu, kjer je tudi dolga leta služboval. Po prevratu se je s svojo ženo in dvema hčerkama preselil v Maribor, kjer ju je vzgojil v strogo slovenskemu duhu. Kot železniški upokojenec se je ustavil v Splitu, kjer si je s svojim vedrim kraški značajem pridobil širok krog prijateljev in znancev. Zavedni in krepki kraški korenini tudi mi čestitamo k jubileju in mu želimo, da bi svoj pokoj v miru in zadovoljstvu užival še dolgo vrsto let! (***)

ZGODOVINA FURLANIJE

Pio Paschini: »Storia del Friuli«

To obsežno delo je izšlo že pred 3 leti v Vidmu, ali naša javnost mu nije pokazala toliko zanimanje, kolikor ga najbrže zasluži, od naše strani. Po naslovu sode bi se obravnavali le zgodovinski dogodki, ki so se razvijali tekom celega tisočletja na onem ozkem ozemlju, kjer prebivajo naši sosedi. Furlani in njih sodeželani Beneški Slovenci. Kdor se pa nekaj spozna v novjših terminologijah zasluži takoj, da se pisec peča tudi s sosesčino furlanskih krajev, a to ne le z onimi tja do Soča ampak daleč preko nje namreč v svo Goriško pokrajino, ki jo rado imenujemo »Friuli orientale« ter dalje še na sever, vzhod in jug, koder se je kdaj razprostiral samostojni oglejski patrijarhat kot suverena cerkvena država. Tako pokriva omenjeni regionalni naslov Furlanije v Paschinijevi knjigi pregledno zbrano in kritično obdelano zgodovino vseh dežel ki leže med Dravo in Jadranom z celo Istro vred ter od reke Livenca sem do meje nekdanjega ogrsko-hrvatskega kraljevstva in to tekom dolge dobe celega tisočletja, ko je patrijarhova vlada mnogostranski in osodepolno uplivala na socialni in kulturni razvoj prebivalstva, ki je po pretežni večini slovensko a v Istri hrvatsko.

S tem postajajo tudi za nas zanimiva izvajanja in podatki italijanskega avtorja, posebno ko se spušta v podrobneje razpravljanje vprašanj, ki so se tikale minulosti našega življa.

Razven tega je pa narodnostno gibanje s časom dovelo do globljega razlikovanja in diferenciranja raznih plemenskih skupin in vstvarilo tudi furlansko vprašanje. Pisec v omenjenem delu sicer res ne navaja nikjer in ničesar, kar bi se dalo tolačiti v autonomističnem ali separatističnem smislu, nasprotno on kot lojalni in talijanski duhoven smatra za svojo dolžnost, da ponovno upleta svoja patrijotična čuvstva in nazira nja v prid jedinstva italijanske države; ali kljub temu pokazuje njegovo objektivno in trezno raspravljanje zemljepisnih posebnosti furlanske dežele poleg kulturnih in socialnih izrazitosti prebivalstva, kako bi našlo ono znano, nedolžno regionalno stremljenje, ki se je doslej pojavilo le v

Nova maša

Novo mašo je pel v opatijski cerkvi sv. Danijela v Celju naš rojak Viljem Savelli, sin upok. upravitelja celjske pošte, ki je po rodu iz Šempasa pri Gorici. Mlademu duhovniku želimo veliko uspeha v njegovem poklicu! (***)

LEP IN POMEMBEN DAR

Pevski zbor Delavskega in prosvetnega društva »Tabor« v Ljubljani, ki ga vodi agilni pevovodja G. Guček, je daroval precej notnega materijala pevskemu zboru na Kapli na Kozjaku. Za lep dar se je ta zbor za naše severne meje prav lepo zahvalil in želi še obilo posnemovalcev.

NAŠI POKOJNICI

IVAN STRANIĆ »AMERIKAN«

U Mariboru je umro poznati pazinski trgovac i gostioničar Ivan Stranić, zvan »Amerikan«, u dubokoj starosti od 86 godina. Pokojni Stranić bio je prototip našeg žilavog istarskog čovjeka, koji je u životu prošao kroz stotinu peripetija, ali vazda čista obraza i plemenita srca. Nema sigurno čovjeka, koji ga je poznavao i došao s njime u doticaj, koji ne bi o njemu mogao reći samo najljepše, jer je pokojnik bio zaista dobra i plemenita duša.

Pokojni Stranić rodio se u selu Bortoli kraj Pazina. U mladim danima stupio je u financijsku službu te je kao financijski stražar dugo godina proveo u kontrolnim čamcima krstarci Jadranom. Nakon toga odlazi u Ameriku, gdje je kao farmer proveo punih 20 godina. Tamo su mu se rodila i oba djeteta, sin Josip i kći Tereza.

Ljubav za starim krajem i rodnim gradom vratila ga je konačno iz Amerike i on se nastanio u Pazinu, gdje je kupio kuću i otvorio dućan i gostionu, toliko poznatu svakom našem čovjeku, koji je u Pazin dolazio. Ivan Stranić bio je čestita hrvatska korenika, u danima predratne narodne borbe u Pazinu jedan od aktivnih naših radnika. Njegova gostiona k Amerikanu bila je sastajalište hrvatskih nadobudnih djaka i mnoga borbena i poletna misao rodila se u prostorijama one male gostione nad ponorom Fojbe.

Odmah poslije rata Stranić je otišao iz Pazina. Nije se, kao ni mnogi drugi, mogao snaći u novim prilikama. Prodao je sve i odselio u Maribor, gdje se je sve do zadnjega časa života bavio vrtlarstvom. Bio je i suviše radišan i marljiv, a da bi bio mogao mirovati i živjeti bez rada.

književnosti furlanskega dijalekta tudi na drugih poljih svoje globlje korenike. Jezikovno se je furlanščina ravno tako razvila iz latinščine kakor francoščina in spanjolsčina, ki so danes povsem samosvoji jeziki, ne glede na to, da se ona od vseh njih gotovo več razlikuje nego slovenščina od hrvaščine. Dalje je furlanski jezik istoveten z ladinskim na Tirolskem in z retoromanskim v Švici, kjer so pa pred kratkim celo že priznali ravno Retoromane kot poseben, torej četrti državni narod.

Poleg omenjenih posebnosti je brezdvomno vsa zgodovina nekdanjega oglejskega patrijarhata ostvarila Furlanom še živo nacionalno samozavest, kakor je z lepa ne najdeš niti pri kulturno višestojnih narodih, ker se je pri njih moral vsak rod za rodom boriti in žrtvovati prav neprestano za obstanek in za samostalnost svoje skupnosti; a ti boji pod cerkvenim vodstvom so bili navedno težki in krvavi in ponovno je postal sam patrijarh njih žrtva. Tako se je v njih silno okrepil izrazit pojem skupnosti in tradicije in je prav značilno, da srečamo širom naše domovine prav čisto potomce nekdanjih doseljencev iz Furlanije z priimkom Furlan v dokaz, kako so njih predniki bodisi romanske ali slovenske narodnosti očitno pokazali kakšno značilnost iz svoje domovine, prav tako kakor razni »Kranjec, Hrvat, Korošec, Švab, Tot itd. anagnih imen.

Iz takih razlogov postajajo naši sosedi iz narodne meje od Tržiča ob morju do Režije v Alpah posebno zanimivi, da si ogle damo tim raje Paschinijevo delo.

Spisano je v 3 knjigah na 1000 straneh veliko skrbjo in marljivostjo v lepi in lahki italijanščini in je mestoma suhoparna snov obdelana na prijeten način, da se čita kakor zanimiva povest; razdeljeno v preglednih poglavljih spremlja značilne pojave posameznih dob z upletanjem podučnih epizod. Za znanstvene ugotovitve prinaša delo obilo virov, kar jih je pisec vstrajno in kritično uporabljal. Dasi navaja tudi mnoge tuje virov opaža se kmalu, da ne citira nikakih slovenskih spisov, da mu je te povsem neznan svet in da najbrže ne pozna našega jezika. S tem trpi seveda njegova znanstvena zanesljivost če prezira ugotovitve in mnenja naših strokovnjakov, kakor so Kos, Rutar, Tuma, Premru in ostali katere druge upoštevajo. Res da nima delo nikakih polemičnih teženj in autor ne išče prilike da bi kritično zavračal nasprotno trditve,

I u Mariboru je bio dobro poznat i opće poštivan.

Ostavlja sina Josipa, poslovođu u poznatoj mariborskoj veletrgovini Oset, i kćer Terezu, suprugu upravnika pošte na Sušaku g. Kalokire.

Pokojnog »Amerikana«, vanredno simpatičnog starčica s lijepom šiljastom bradicom sjećaju se svi Pazinci, a naročito pazinski djaci, s mnogo ljubavi i nostalgije za lijepim vremenima.

Neka mu je laka slobodna gruda mariborska, a njegovoj djeci i rodbini naše iskreno saučesće.

IVANKA LAPAJNE

23. julija je umrla v Idriji po dolgi in mučni bolezni Ivanka Lapajne, posestnica, v visoki starosti 77 let. Bila je zelo zavedna Slovenka, ter je v tem duhu vzgojila tudi svoje otroke, od katerih naj omenimo le našega rojaka Iva Lapajmeta, urednika mariborskega »Večernika« in pred kratkim umrlega ekonoma Franca Lapajmeta. Blagi pokojnici večen mir in pokoj, svojcem pa izrekamo iskreno sožalje!

SMRT NASEGA ROJAKA

Ljubljana, julija. — V nedeljo 19. t. m. je napravil samomor Ivan Fabčić, rojen u št. Vidu nad Vipavo l. 1882. Fabčić je stanoval v Mostah in se je preživljal za branjarjo, ki jo je imel v Šiški in se je le s težavo preživljal. Pokojni je bil že po naravi sam vase zaprt in otožen, kar mu je še bolj otežavalo njegovo že itak skromno in težko življenje. Ze pred leti si je nesrečni Fabčić hotel uzeti življenje, pa je bil v tej nakani preprečen. Sedaj pa mu je ta strašna namera uspeła. Naj počiva v miru, ostalim iskreno sožalje!

SMRT V PLANINAH

Ljubljana, julija 1940. — Dne 21. julija se je pripetila na Veliki planini nad Kamnikom težka nesreča, pri kateri je zgubil življenje naš rojak Friderik Hrovatin, star 24 let, stanujoč v Zaborštu in delavec v parni žagi v Domžalah. Omenjenega dne se je Hrovatin podal s svojimi tovariši za dva dni v planine, da bi se malo oddahnil od tedenskega dela. Ko so bili že blizu cilja se je Hrovatinu na skali spodrsnilo in to je povzročilo, da je padel v globok prepad.

Tovariši so takoj pričeli s reševanjem in so ponorečenca z veliko muko prenesli v dolino do Stahovice in od tam ga odpeljali v Kamnik, in nato v ljubljansko bolnišnico. — O sinovi smrti je bila takoj obveščena Hrovatinova mati. Pokojniku blag spomin, preostalim iskreno sožalje!

ŠIRITE »I S T R U«

vendar bi smeli pričakovati da je poskušal vsaj spopolniti svoje znanje tudi z podatki drugih ki so že delali na zgodovinskem polju teh dežel in so prišli do zaključkov različnih od njegovih in postajajo važni pri presojevanju zgodovine tako bojevitoga terena kakor je bilo od pamtiveka na ti narodnosti in politični meji.

Ko se pisec v glavnem naslanja na cerkvene virov je nekom čudno da ne omenja nikdar razmerja Ogleja napram naši starodavni glagolici. Da se je le malu ozrl po znamenitih Jeličevih »Fontes« bi vedel, da so se morali često pečati po Goriškem in zlasti v Istri s staroslovenskim obredom, da je Fran Barbaro na oglejskem koncilju leta 1596, z v soprevidnostjo velike odgovornosti odločil o postopanju z glagolskimi knjigami in da je prav po imenu zadnji oglejski patrijarh Kamucij dom papežu svoje veselje da se je dobro naučil čitati glagolico kot koprski škof in da je celo leta 1774 poskrbel za izdajo glagolskega misala! Paschini omenja le, kako je patrijarh Barbaro skušal odpraviti »certi riti«. (Stran 258, III.)

Precej pomanjkljiv je tudi zemljevid v II. knjigi, kjer je pač slučajno izostalo potrebno tolmačenje; tam so stare slovenske župnije Kranjske, Koroške in Štajerske navedene izključno z nemškimi imeni kakor Rudolfswerth poleg znanih spekedrank Roditti, Bisterza, Dopogliano; čudno pa da se osmelil natisniti na tej anahronistični karti: Postoine in Juna. Risano je označena nekam predaleč od boale. Ker že omenjamo kraje mu še povemo, da je njegov del Forame najbrže predjanski grad blizu Postojne in njegov Möttling na zemljevidu ona Metlika, ki je ponovno v čitavi navaja; Sv. Pavel v Labodu ni na Gorenjskem nego na Koroškem.

Moramo pa poleg takih nedostatkov pohvalno omenjati da so neka poglavja jako zanimivo spisana. Tako je razprava o prastanovalcih posebno podučna ko pisec z iskapinami iz velike Jame pri Kobaridu lepo razlaga temno etnološko vprašanje predzgodovinske dobe in je prebivalstvo iz jam in mostišč sledilo ono na gradiščih, na katerih je ravno Kras tako bogat. Tudi pojavu Slovanov za časa Obrov in Langobardov daje Paschini primerno važnost in omembe vredna je njegova ugotovitev, da so pomorski roparji Slovani (pirati slavi) že leta 591 opustošili Gračež. S tim bi bilo jako omajan nauk nemške šole da so Slo-

POMORSKE SNAGE BIVŠE
A. U. MONARHIJE

Sada kada se toliko piše o pomorskim snagama svjetskih vlasti, ne će biti bez interesa doznati, koliko je pomorsku snagu imala bivša Austro-Ugarska.

Austro-ugarska mornarica, kojoj je pod kraj rata zapovijedao admiral Nikola pl. Horthy, današnji guverner Mađarske, imala je ovo ratno brodogradje u času kad je nastupila protiv Italije:

Dreadnoughti: 1. Viribus Unitis, 2. Tegetthof, 3. St. Istvan, 4. Franz Ferdinand.

Linijski brodovi: (teške oklopnjače): 1. Prinz Eugen, 2. Radetzky, 3. Zrinyi, 4. Erzherzog Karl, 5. Erzherzog Friedrich, 6. Erzherzog Ferdinand Max; oklopnjače starijeg tipa. 7. Wien, 8. Budapest, 9. Habsburg, 10. Arpad, 11. Babenberg.

Oklopljene krstarice: 1. Sankt Georg, 2. Kaiser Karl. VI., 3. Maria Theresia.

Male (brze) krstarice: 1. Kaiser Franz Joseph I., 2. Kaiserin Elisabeth, 3. Admiral Spaun, 4. Zenta, 5. Helgoland, 6. Novarra, 7. Aspern, 8. Szigeth, 9. Panther, 10. Leopold.

Torpednih ladja bilo je 26, torpednih razarača 40, torpiljarki 51, podmornica 11, 7 monitora riječne ratne mornarice, 6 patrolnih brodica, 1 brod s kulom, 1 kazamatni brod, 5 jahta, 25 trenskih brodova, te nekoliko školskih brodova i minonosaca.

Medju moderne ladje pripadali su dakako dreadnoughti i lake krstarice, torpedni razarači i podmornice.

Prilikom sloma Monarhije predao je posljednji car Karlo svoju flotu nama Hrvatima, no mi smo samo kratko vrijeme ostali u posjedu bivše a. ug. mornarice. Zapovjednik najvećeg i jedinog preostalog dreadnoughta »Viribus Unitis« Janko pl. Vuković-Potkapelski poginuo je zajedno sa svojom junačkom posadom, gotovo samim Hrvatima Primorcima i Dalmatincima, nakon što je brod bio u puljskoj luci iznenada napadnut i torpediran od dvaju talijanskih oficira. Poslije toga su saveznici zaplijenili preostalu a.-ug. ratnu mornaricu, ostavivši Nar. vijeću samo nekoliko manjih jedinica za obalnu službu.

IZSUŠITEV SKADERSKEGA JEZERA

Našemu ministrstvu za gradbo je bil pred kratkim izročen predlog italijanske vlade o hidrotehničkih delih na Skaderskem jezeru. Ze pred tem pa je današnji načelnik ministrstva za gradbe g. Ante Celegin izdelal podrobne načrte za regulacijo Drima in Bojane in melioracijo zemljišč okrog Skaderskega jezera. Na jugoslovanski strani bi se dobilo na ta način okrog 12.000 hektarjev najboljšega zemljišča za poljedelstvo. Italija pa bi dobila še precej več. Med tem pa naši strokovnjaki za hidrotehniko proučujejo italijanski predlog in priložene načrte. (***)